

Atatürk'ün Havacılık Sanayii Uzgörsü

1 Kasım 1937 TBMM Büyük Kamutay Hitabının Düşündürdükleri...

Can EREL

Uçak Mühendisi

can.erel@canerel.com.tr

"Kurtuluş"umuzun, "Kuruluş"umuzun ve "Türkiye Cumhuriyeti"mizin en büyük mimarı Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK, "Türkiye Büyük Millet Meclisi V. Dönem 3'üncü Yasama Yılı Açılışı" nedeni ile düzenlenen büyük kamutay hitabında,

"....

Ordumuz Türk topraklarının ve Türkiye idealini gerçekleştirmek için yapmakta olduğumuz sistemli çalışmaların yenilmesi imkansız güvencesidir.

Uygun bir donatım programımızın hazırlanması, başarı ile ilerliyor. Bunları ülkemizde yapma amacımız gerçekleşme yolundadır. Harp endüstrisi kuruluşlarını, daha fazla geliştirmek ve genişletmek için alınan önlemler sürdürülmeli ve endüstrileşme çalışmalarımızda ordu ihtiyaçları ayrıca göz önünde tutulmalıdır.

Bu yıl içinde denizaltı gemilerini ülkemizde yapmaya başladık.

Hava kuvvetlerimiz için yapılmış olan üç yıllık program, büyük ulusumuzun içten ve bilinçli ilgisi ile şimdiden başarılmış sayılabilir.

Bundan sonrası için bütün tayarelerimizin ve motorlarının ülkemizde yapılması ve harp hava endüstrimizin de bu temele göre geliştirilmesi gerekir.

Hava kuvvetlerinin aldığı önemi göz önünde tutarak, bu çalışmalarını planlamak ve bu konuyu layık olduğu önemle ulusun gözleri önünde canlı tutmak gerekir.

Büyük milli disiplin okulu olan ordunun, ekonomik, kültürel, sosyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en gerekli elemanları da yetiştiren büyük bir okul haline getirilmesine, ayrıca özen gösterilip, yardım edileceğinden şüphem yoktur.

...."

şeklindeki savunma ve havacılık sanayii uzgörsüsü paylaşmıştır; Alman Junkers ile ortak girişimle kurulan ilk Türk Tayyare Fabrikası (TOMTASCH; 6 Ekim 1926 - 28 Haziran 1928) ile ilgili yaşanmışlıklardan alınan derslerin de ışığında...

Yüce önderin ebediyete intikali sonrasında bir vasiyeti kabul edilen bu uzgörü, İkinci Dünya Savaşı (1 Eylül 1939 - 1 Eylül 1945) ile gerilen dünya düzeninin de etkisi ile, 1941 yılında dönemin,

- Başvekili Refik SAYDAM,
- Maarif Vekili Hasan Âli YÜCEL,
- Türk Hava Kurumu (THK) Genel Başkanı Şükrü KOÇAK,

tarafından hayata geçirilmek üzere programlanarak bütçelendirilmiştir.

... T.C. hükümetinin direktif ve himayeleri altında hava sanayii çekirdeğinin kurulması gayesinin tahakkuk ettirilmesi THK'na tevdi edilerek,

- *Ankara'da bir tayyare uçak ve motor fabrikasının kurulması,*
- *Ankara'da tayyare mühendisliği eğitimi veren bir teknik üniversitenin kurulması,*
- *Ankara'da bu iki kuruluşu hizmet verecek bir araştırma-geliştirme enstitüsünün temelini oluşturacak Aerodinamik Araştırma Merkezi'nin kurulması,*

hedefleri belirlenmiştir. Bu hedefler kapsamında havacılık sektörünün deneysel altyapısı olan bir rüzgar tünelinin kurulması da mevcuttur.

Bütçelenen bu hedeflere göre,

- THK Polonya'dan havacılık uzmanları getirerek ve Etimesgut'ta konuşlu THK tesisleri yeniden düzenlenerek 1942 yılında kurulan THK Etimesgut Uçak Fabrikası 1944 yılında üretime başlamıştır. *(CE Notu: Kuruluşunun 10'ncu yılında kapatılmış ve tam bir endüstriyel anıt olan varlığına zarar verilmiş olsa da...)*
- Gazi'de konuşlandırılmış THK Gazi Motor Fabrikası'nın açılışı da 29.10.1948 günü yapılmıştır. *(CE Notu: Faaliyeti ile ürün ortaya konamadan kapatılmış ve yine bir endüstriyel girişim (!) tarafından tam bir endüstriyel anıt olan varlığı ortadan kaldırılmış olsa da...)*
- "Türk Tayyare Mühendisi" yetiştirilmesi için 1941 yılında Yüksek Mühendis Mektebi (İTÜ) Makine Bölümü'nde "Tayyare Şubesi" kurulmuştur. *(CE Notu: "Tayyare Mühendisliği" öğretim programının Ankara yerine İstanbul'da oluşturulmasında 1926 yılından itibaren yurtdışında yetiştirilen Tayyare Mühendislerinden akademik kariyere yönelmiş olanların da görev aldığı İstanbul'daki Yüksek Mühendis Mektebinin 150+ yıllık bir geçmişi ile bu gelişimi daha etkin sağlayabileceği ve Nuri Demirağ Tayyare Atelyesi (Nu.D.T.A.) sahibi Mühürdarzade Mehmet Nuri DEMİRAĞ'ın 1939 yılından itibaren bu yönde bir gelişim için başlattığı ön çalışmaların etkisi de olabileceği düşünülmektedir.)*
- Aerodinamik Araştırma Merkezi konusunda diğerleri ile paralel bir gelişme sağlanamamış olsa da, THK Etimesgut Uçak Fabrikası için Polonya'dan havacılık uzmanlarının uçak fabrikasına destek olmak üzere bir aerodinamik test tüneline ihtiyacı bu yöndeki çalışmaların daha da ön ve önem almasına sebep olarak, havacılık sektörünün deneysel altyapısı olan bir rüzgâr tüneline ile ilgili ilk çalışmalar 1941 yılında başlatılmış ve bu tesisin inşaatı 1947 yılında başlatılarak "Ankara Rüzgâr Tüneli" adı ile kesin kabulü 1950 yılında tamamlanmıştır. *(CE Notu: Takip eden 44 yıldır kullanamasa da... Ve tam bir endüstriyel anıt olan işlevsel varlığı günümüzde (!) tehdit altına bulunsa da...)*

...

Ruhun şad olsun Atam!

... uçaklarımızın ve motorlarının ülkemizde yapılması ve harp hava endüstrimizin de bu temele göre geliştirilmesi sürüyor; sürecek.

Atam, değerli silah - düşünce - eylem arkadaşlarınız ve bu uzgörünün gerçekleştirilmesini destekleyen ve katkı sağlayanlarla beraber ışıklar içinde uyuyunuz!

...

NOT: Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün, daha sonra hükümet programına alınarak bütçeleştirilen bu değerli uzgörüsünün önemli bir bileşeni,

- Her bir santimetrekaresinde ulusal havacılık tarihimizin gelişim dinamiklerine ait izler taşıyan,
- Kuruluşu sonrası 44 yıllık bir gecikme (!!!) ile sahip olduğu işlevlerini bugün sürdürebilen tek yapısı,

ve

- Her bir özelliği ile tam bir "Endüstriyel Anıt"ı,

olan T.C.nin ilk rüzgâr tüneline olan **Ankara Rüzgar Tüneli**'ni (**ART**) hazırlamakta olduğum detaylı olarak bir makalemde paylaşacağım.

AÜ DHF & ART Yerleşimi © YandexMap

Ve bu makale ile gelişim tarihi ve etkileyenleri de dahil tüm süreci ve değerlendirmelerimi paylaşarak, havacılık mesleğine sahip meslektaşlarımı, havacılık ilgidaşlarımı, vergi ve THK bağışları ile bu endüstriyel anıtın yapımında pay sahibi olmuş tüm vatandaşlarımı,

- Ulusal havacılık – uzay ve savunma endüstrilerimizin işlevini hala sürdürebilen bu seçkin endüstriyel mirasının, bugün salt genişleme hırsları ile sığ ve plansız (!!!) girişimle T.C.nin diğer bir güzide bilim ve öğretim kurumu, Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi (AÜ-DHF), tarafından önce işlevsizleştirilmesine ve sonra da yıkılarak izlerinin silinmesine mani olmaya,
- AÜ-DHF'nin, türünün tek örneği olan bu önemli endüstriyel anıtımızı kaldırmak üzere başlattığı inşaat projesini, onu destekleyen altyapı sahiplerini, imar iznini verenleri, bu izni onaylayarak projelendirilmesine sebep olanları ve projeyi bugün hayata geçirmek için anıt bahçesine perde çekip inşaat kazısına başlayanları durdurmaya,
- Geri dönüşü ve düzeltilmesi mümkün olmayacak bu yanlışın hemen düzeltilerek **ART**'nin ANITlaştırılmasına katkı sağlamaya,

davet edeceğim!

Kaynakça :

1. Can EREL; "[Can'ca Türkiye'de, Endüstrinin Gelişiminde İz Bırakanlar](#)"; Ankara, 2014.
2. Millet Meclisi Tutanak Dergisi; "[Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün Türkiye Büyük Millet Meclisinin V. Dönem 3. Yasama Yılıni Açış Konuşmaları - 1 Kasım 1937](#)"; D. V, C. 20, Sa. 3.
3. Nevzat ÖZCAN; "[Ankara Rüzgâr Tüneli'nin Kuruluşu ve Geçmişi Hakkında](#)"; 1 Temmuz 1986.